

SELF ORYANTALİST İSLAMOFOBİK SÖYLEMİN MEDYATİK GÖRÜNÜMÜ: KIZILCIK ŞERBETİ DİZİSİ ÖRNEĞİ

 Şerif ARSLAN^a

 Mustafa TEMEL^b

Öz

İslam ve Müslümanlara yönelik nefreti ve karşıtlığı ifade eden İslamofobi, günümüzde Müslümanların maruz kaldığı önemli uluslararası ve ulusal sorunlardan birini teşkil etmektedir. Tarihsel süreçteki Doğu-Batı karşıtlığından beslenerek süregelen İslamofobi, özellikle 11 Eylül olayından sonra Batı ülkelerinde etkisini artırmaya başlamıştır. Fakat ön yargı, ayrımcılık ve düşmanlıkla beslenen İslamofobik bakışı, Türkiye gibi nüfusunun büyük çoğunluğunun Müslümanlardan oluştuğu ülkelerde de görünür olmaya başlamış, sosyal/siyasal ve ekonomik alanlarda İslamofobik eylem ve söylemlerde artışlar meydana gelmiştir. Söz konusu bu eylem ve davranışlar genellikle Müslümanların dışlandığı, ötekileştirildiği, ayrımcılığa maruz bırakıldığı ve eleştirildiği bir anlatım tarzıyla medyada yer bulmaktadır. Bu söylem, self oryantalist bakış açısının izlerini taşımakta ve küresel bir sorun olun İslamofobinin içselleştirilmesine neden olmaktadır. Bu araştırma da, Türkiye'deki görsel medyanın üretmiş olduğu İslamofobik söyleme odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışma da 'Kızılıcık Şerbeti' adlı televizyon dizisi örneğinde, self oryantalist bir görünüm taşıyan İslamofobik anlatımları tespit etmeyi amaçlamaktadır. İslam'ın ve Müslümanların nasıl temsil edildiği, hangi kavramlarla çerçvelendiği, hangi anlatım biçimi ile sunulduğu ile ilgili sorgulamaları içeren çalışmada, görsel içeriklerdeki anlamları keşfetmeye olanak tanıyan nitel yönelimli içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İnceleme sonucunda ise dizinin oryantalist söylemleri içselleştirerek İslam/Müslüman karşıtlığına yol açabilecek içerikler/anlatımlar ürettiği, İslam ve Müslümanlarla ilgili negatif dil üretmeye katkı sağladığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Sosyolojisi, Oryantalizm, Self Oryantalizm, İslamofobi, Medya, Kızılıcık Şerbeti

^a Dr. Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, serifarслан64@gmail.com

^b Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, mustafatemel@erciyes.edu.tr

A MEDIATIZED VIEW OF SELF-ORIENTALIST ISLAMOPHOBIC DISCOURSE: THE EXAMPLE OF KIZILCIK SERBETI TV SERIES

Abstract

Islamophobia, which expresses hatred and opposition towards Islam and Muslims, constitutes one of the significant international and national problems that Muslims are exposed to today. Islamophobia, which continues to feed on the opposition between East and West in the historical process, has started to increase its influence in Western countries, especially after the September 11 incident. On the other hand, the Islamophobic view, fueled by prejudice, discrimination, and hostility, has also begun to appear in countries where the vast majority of the population consists of Muslims, such as Turkey, and there has been an increase in Islamophobic actions and discourses in social/ political and economic spheres. These actions and behaviors in question usually find media coverage with a narrative style in which Muslims are excluded, marginalized, discriminated against, and criticized. This expression bears the traces of a self-orientalist perspective and causes Islamophobia to be internalized as a global problem. This research also focuses on the Islamophobic discourse produced by the visual media in Turkey. In this context, the study also aims to identify Islamophobic narratives that carry a self-orientalist view in the television series "Kizilcik Serbeti" sample. In the study, which includes questions about how Islam and Muslims are represented, what concepts they are framed with, and what form of expression they are presented with, the qualitative-oriented content analysis method, which allows exploring the meanings in visual content, was preferred. As a result of the examination, it was determined that the series internalizes orientalist discourses and produces contents /narratives that may lead to Islam/Muslim hostility, contributing to the production of negative language about Islam and Muslims.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: Sociology of Religion, Orientalism, Self-Orientalism, Islamophobia, Media, Kizilcik Serbeti.

Giriş

İslam karşıtlığı olarak kavramsallaştırılan İslamofobi; İslam'a, Müslümanlara ve İslami pratiklere karşı asılsız korkuyu, nefreti ve ön yargıyı, buna bağlı olarak Müslümanlara yönelik fiziksel/psikolojik şiddeti, sosyal/siyasal/ ekonomik hayatta ayrımcılık ve dışlanma gibi eylemleri ifade eder.

Bu anlatımlarla yabancı düşmanlığı (xenophobia) ile benzerlik taşıyan

İslamofobi kelimesi, ayrıca öteki olarak nitelenen İslam'ı/Müslümanları yok sayma, varlığını tehdit görme veya negatif içeriklerle yeniden tanımlama gibi anlatımları da taşır. Temel insan haklarını ihlal edici bu bakış açısı ve davranışlar, kurumsallaşan/koordine edilen bilinçli bir İslam karşıtlığı üretmiş ve bu karşıtlık da küresel alanda egemen bir söylem haline gelmiştir.

Özellikle 20. yüzyılda meydana gelen siyasal ve sosyal olaylar (Avrupa'ya gerçekleşen Müslüman göçü, İran İslam Devrimi, SSCB'nin dağılması, 11 Eylül 2001 olayları vb.) sonrası görünür olmaya başlayan İslamofobi'nin/İslam karşıtlığının arka planında ise Doğu-Batı arasında gerçekleşen teolojik/politik ve ekonomik mücadelenin/karşıtlığın izleri yer almaktadır.

İslam'a ve Müslümanlara yönelik Orta Çağ'dan bu yana oluşturulan kara propagandalar, basmakalıp yargılar ile üretilen oryantalist İslam karşıtlığı, yakın dönemdeki siyasal ve politik olaylar sonrası biçim değiştirmiş, negatif her türlü olaylar ve eylemler, İslam dini ile ve Müslümanlarla ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bu tutum ve nitelermeler ise özellikle kimliklerin iç içe geçtiği modern hayatta tehdit edici İslamofobik tavır ve eylemlerin artmasına sebep olmuştur.

İslam karşıtlığının bu yakın ve uzak geçmişinin şüphesiz en önemli tanıklarından ve sorumluların birisi medya üretimleridir. Uluslararası ve ulusal medyadaki İslam dinini ve Müslümanları çerçeveleyen, kategorize eden ve dışlayan tehdit edici bir boyuta ulaşan İslamofobik dil; basmakalıp yargılarla terörist, gerici, barbar, şehvet düşkünü Müslüman tiplmesi yaratmış, İslam ile ilişkili kavramlar gerçeğinden uzak radikalize olay ve eylemlerle ilişkilendirilerek bir ötekileştirici bir din tasviri/anlatımı yapılmıştır. Bu durum dijitalleşen hayatta daha belirgin hale gelmiş, gündelik hayatı kuşatan iletişim araçlarında İslamofobik dil ile karşılaşmak olağan bir durum halini almıştır.

İslamofobi problemini ve bu sorunun bahsedilen medyatik yansımaları ele alan alanyazına ek olarak bu çalışma da, nüfusunun büyük çoğunluğunu İslam dinine inanan insanların oluşturduğu Türkiye'de İslamofobi ve medya ilişkiseliliğini ele almaktadır.

Batı gibi bir söylem alanı oluşturan ve bu haliyle self oryantalist bir dil taşıyan Türkiye'deki bazı medya yapımlarının İslamofobik tavır ve söylemlerini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada, gündelik hayatı etkileyen televizyon dizileri örneğinde; İslam'ın, İslami pratiklerin ve Müslümanların temsili incelenecektir. Self oryantalist İslamofobik söylemin medyadaki inşası problemine odaklanan çalışma da nitel yönelimli içerik

analizi yöntemi kullanılacaktır.

Türkiye mediasındaki İslam'ın ve Müslümanların temsilini tartışmaya açarak, self oryantalist tavır ve söylemlerin boyutunu göstermesi açısından ayrı bir önem taşıyan bu çalışma da amaçlı örneklem çerçevesinde, kutuplaştırıcı, ötekileştirici ve negatif bir dilin kullanıldığı gözlemlenen Kızılıcak Şerbeti televizyon dizisi incelenecektir.

Bu bağlamda, çalışmanın teorik alt yapısını inşa edebilmek için Batı'nın Doğu'yu tanımlama çabasını ifade edebilecek olan oryantalizm kavramı ve oryantalizmin içselleştirilmesini ifade eden self oryantalizm terimi İslamofobi ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır. Kavramsal çerçeve sonrası self oryantalist bir İslamofobik dil taşıdığı gözlemlenen televizyon dizisi değerlendirilecektir.

A. Oryantalizm, Self Oryantalizm ve İslamofobi

Şarkiyat, Doğuculuk ve Doğu bilimi anlamlarına gelen oryantalizm (Cevizci, 2000, s. 712), Batı'nın Doğu hakkındaki araştırmalarını ifade eden ve tarihsel arka planı Antik Yunan'a uzanan, özünde Doğu ile Batı arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrımı işaret eden bir düşünme biçimini anlatır (Said, 2012, s. 12). Batı tarafından yapılan Doğu araştırmaları anlamına gelen oryantalizm, bir söylem tarzı, ifade biçimi, anlatı, ideoloji veya dünya görüşü olarak da tanımlanabilir.

Batı'nın akademik ve siyasal gerekçelerle Doğu hakkındaki askeri, siyasal, sosyal, teolojik araştırmaları, ötekileştirilen bir Doğu/Doğulu imajını beraberinde getirmiştir. Said'in deyişiyle (2012, s. 215), oryantalizm çalışmalarında Doğu, Batı bilgisine ve bilincine, sonra da Batı egemenliğine taşıyan bir güçler bütünü tarafından şekillendirilmiş temsil biçimleri dizgesi olmuştur. Bu açıdan bakıldığında kendisini ben/özne olarak konumlandıran Batı, Doğu'yu ve Doğuluların kültürünü, inancını, yaşam tarzını öteki/nesne olarak yorumlamıştır. Karşısındakine/ötekine çeşitli kimlikler biçerken, kendi kimliğini de yeniden oluşturan Batı/Batılılar (Tatar, 2012, s. 92), bu söylem ile Doğu ve kendi arasındaki ayrımı pekiştirmiştir. Bu durumun örneğini, Batı-Doğu arasındaki siyasal/kültürel ve askeri ilişkilerin her aşamasında görmek mümkündür.

Oryantalist dilin inşa edilmesinde ise Batılı devletlerin politik söylemleri; kilise/din adamı gibi dini merkezlerin ve kurumların Doğu dinlerini tanımlama ve kategorize etme çabaları ve araştırmacıların, ressamların, edebiyatçıların kültürel içerikleri etkili olmuştur. Doğu ve Doğulular hakkında konuşan, onların yaşam biçimlerini ele alan çalışmalar yeni bir Doğu/Doğulu kimliği inşa etmiştir.

İnşa edilen bu kimlik içerisinde ise genelde Doğu'ya, özelde ise İslam'a ve Müslümanlara yönelik negatif bir dil/söylem her zaman var olmuştur. Yobaz, geri kalmış, ilkel olarak tanımlanan Doğu'nun dini olarak kategorize edilen İslam ve Müslümanlar, Doğu'ya yüklenen oryantalist negatif içeriklerle çerçevelenmiş ve her oryantalist söylem, İslam karşıtlığının ve İslamofobik söylemlerin üretilmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla Batı'yı merkeze alan bir iktidar söylemi inşa eden oryantalizm, aynı zamanda Batı'nın İslam ve Müslüman algısını şekillendiren bir perspektifi yineleyerek günümüze taşımıştır.

Batı dışındaki toplumlarda ise oryantalizmin farklı biçimlerini görmek mümkündür. Özellikle modernleşme/batılılaşma süreçlerinde görünür olan ve oryantalizmin içselleştirilmesini ifade eden bu süreç (Kahraman, 2002, s. 160), Said'in kavramsallaştırdığı örtük, gizli oryantalizmin (Said, 2012, s. 234-236) izlerini taşımaktadır.

Batı'nın Doğu karşısındaki üstünlüğü sonrası geri kalmış ülkelerde ortaya çıkan Batı ülkelerini örnek alma ve onlar gibi düşünme/eylemde bulunma faaliyetlerini ifade eden ve geleneği, yerliliği içeren her türlü kimliğin reddini anlatan bu oryantalizm türü self oryantalizmdir. Kişinin kendisini/toplumunu Batılının tasviriyle görmesi ve yorumlaması olarak tanımlanan ve literatürde ilk olarak 1927 yılındaki Çin toplumunun temsili ile ilgili bir çalışmada kullanılmış olduğu iddia edilen self oryantalizm kavramı; içselleştirilmiş oryantalizm, oto oryantalizm, tersine oryantalizm, öz oryantalizm kavramlarıyla da ifade edilmektedir (Dirlik, 1998, s. 271; Golden, 2009, s. 2; Bezci ve Çiftci, 2012, s. 143).

Asya toplumlarının modernleşme süreçlerinde ortaya çıkan ve sonraki süreçte batılılaşma/modernleşme politikaları gerçekleştiren diğer ülkelerde de görünür olan (Golden, 2009, s. 9); dünyada birçok toplumun birer düşünme biçimi haline Avrupa merkeziliğin yansıması olan (Dirlik, 1998, s. 259) self oryantalizm, modernist/batılılaşmacı bakış açısının (oryantalizmin) içselleştirilmesinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, oryantalizm, Batı icadı ve inceleme alanı Doğu olan bir araç iken; self oryantalizm, Batı düşünsel kaynaklarından beslenen Doğulunun üretmiş olduğu ve Doğu'ya Batı ile bakma amacı taşıyan bir algı/düşünme aracıdır (Bezci ve Çiftci, 2012, s. 141-143; Dirlik, 1996, s.113-114; Liu, 2016, s. 785).

Doğu toplumlarının kendilerini Batı'nın etiketleriyle tanımlaması olarak kullanılagelen (Sarıbek, 2021, s. 121) self oryantalizm, Batılı olmayan birey ve kurumların kasıtlı olarak Batılı tasvirlerini kullanması, Batı egemenliğini kabul etmesi gibi anlamları taşır (Kobayashi, Jackson, & Sam,

2019, s. 161).

Self oryantalizmin inşasında ise Avrupa ve Amerika'nın göbeğinde kurulan temas bölgeleri önemli bir rol üstlenmiştir. Bir yandan merkezin güçlenmesine katkıda bulunurken bir yandan da kültürel farklılıkların ortaya konulabileceği konumlar sağlayan temas bölgeleri öz oryantalizmler üretmiştir. Bu sayede oryantalizmin tarihsel varsayımları içselleştirilerek hegemonya inşa edilmiştir (Dirlik, 1996, s. 114; Dirlik, 1998, s. 271). Temas bölgelerindeki Batıcı elitin kendi toplumunun değerlerinden şüphe etmesiyle başlayan self oryantalizasyon, yeni benimsediği değerleri meşrulaştırma ihtiyacı hisseder ve içinde yer aldığı toplumun birçok değerini geri kalmış, işlevini yitirmiş, işe yaramaz, hatta tedavi kabul etmez derecede hastalıklı olarak damgalamıştır (Ayas, 2019, s. 2096-2097).

Bu bağlamda, Türkiye'nin modernleşme sürecinde de oryantalizmin farklı türlerinin yansımalarını görmek mümkündür. Batı ile kurmuş olduğu temaslarda ve özellikle modernleştirici elitler tarafından hazırlanan politikalarda oryantalist söylemlerin benimsenmesi, Türkiye'de bir self oryantalist paradigmanın var olduğuna işaret etmektedir. Belli bir kesimin ötekileştirilmesini, düşmanlaştırılmasını temel alan bu yaklaşım, aslında Tanzimat'tan beri Türkiye'de de süregelen bir düşünce ve davranış biçiminin adını ifade eder (Aydemir, 2022, s. 1120).

Son iki yüzyıldır oryantalizmle girilen diyalogun neticesinde gelişen bu self-oryantalist tavır, kendini Batılı değerler üzerinden okuma/tanımlama ve anlatma çabasıdır (Kaya, 2017, s. 2003). Bununla birlikte, özellikle Cumhuriyet'in kurulması sonrasında başlayan ulus kimlik inşa sürecinde, resmî (Kemalist) ideolojinin kitlelere tanıtılıp kabullenilmesinin sağlanması çalışmaları Osmanlı'nın ve İslam'ın değersizleştirilip ötekileştirilmesini gerektirirken; İslamofobik unsurların halka enjekte edilip İslam'a ve Müslümanlara dair olumsuz imajın bir kanaat olarak belletilmesi çabaları da başvuru yöntemlerin başında gelmiştir. Bu sebeple özellikle bazı kültürel içeriklerin İslamofobik/oryantalist eğilimlerle yapılandırıldıkları net olarak ifade edilebilir (Aydemir, 2022, s. 1120). Bu durum, İslam karşıtlığı olarak tanımlanabilecek İslamofobik eğilimlerin sadece Batı dünyası ile sınırlı kalmadığını, Müslüman toplumların modernleşme pratiklerinde de söz konusu self oryantalist İslamofobik imgelerin/söylemlerin ve tavırların olduğunu göstermektedir (Bayraklı & Yerlikaya, 2017, s. 68).

Modernleşme süreci sonrası İslamofobik söylemin inşasında ve bu söylemin içselleştirilmesinde kültürel içeriklerin oldukça önemli bir rolü

olduğu ifade edilebilir. Cumhuriyet dönemi ile güçlü görünüm kazanan İslamofobik unsurlar; sonraki süreçte oryantalist görüş ile paralel bir şekilde İslam'ın/Müslümanların kötü, barbar, bağınaz, cahil olarak tasvir edildiği, büyücü-şifacı, hain, sahtekâr, sapkın, iğrenç ve gülünç varlıklar, cahil ve kötü olarak sunulduğu kültürel içeriklerle desteklenmiştir (Aydemir, 2022, s. 1134).

Günümüz Türkiye medyasında da görmeye alışkın olduğumuz bu oryantalist söylemler aynı zamanda Batı'nın İslam'a/Müslümanlara karşı negatif bakış açısının yerli görünümünün tarihsel arka planıdır. Oryantalist Batı metinlerinde kullanılan benzer ifadelerle Türk basınında olumsuz bir dindar, İslam, Müslüman imajı inşa edildiğini söyleyebiliriz. İçselleştirilmiş oryantalist bünyesinde barındıran Türk medyası, siyasi arenada kendine bir söylem alanı bularak İslami yaşam tarzlarının kamusal görünümünü bir takım anlamlara hapsedmiştir. Self oryantalist popüler güçlendiricilerinden biri olan medya, bu içeriklerle İslam ve Müslümanlar ile ilişkili kavram ve pratiklere yönelik toplumun yapısını ve düşünce biçimini değiştirmeye yönelik uygulamalar gerçekleştirmiştir (Özçelik, 2021, s. 2206).

İslam ve Müslümanlar ile ilişkili çatışmacı, kutuplaştırıcı ve nefret uyandırıcı bir üslupla aktarılan, kamusal alana zarar vereceği iddiasıyla toplumsal hayat içerisinde dışlanması gereken, gerici, ilkel, cahil, şiddet taraftarı, saldırgan, köktendinci gibi kavramlarla çerçevelenen oryantalist Batı söylemleri ile benzerlik taşıyan medya içerikleri; İslam'a ve Müslümanlara yönelik korku, ayrımcılık, dışlama, ötekileştirme ve fiziksel/psikolojik gibi saldırılara, İslamofobik tutum ve davranışlara yol açabilecek bir alt yapı oluşturmaktadır. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde de, Türkiye medyasındaki bu anlatımın Batı medyası ile benzerlik taşıdığı görülebilecektir.

Self oryantalist pratikleri ile ortaya çıkan bu sosyolojik gerçeklik, Türkiye medyasında önemli bir soruna işaret etmektedir (Bayraklı & Yerlikaya, 2017, s. 68). Bu noktada Batı politikasının/medyasının kullanmış olduğu ötekileştirici İslamofobik dili, hayali korkularla birlikte kullanan Türkiye medyası, self oryantalist paradigma ile farklı formlarla İslamofobik imgeler ürettiği ve bu sayede, kendi iç ötekisini, düşmanını yarattığını ifade etmek mümkündür.

B. Araştırmanın Tasarımı

Çalışmanın konusu ve amacı gereği araştırma soruları oluşturulmuş; ardından örneklem belirlenmiş ve nitel yönelimli içerik analizi ile araştırma

yapılmıştır.

Bu bağlamda, öncelikle içerik analizi yapılacak olan dizi incelenmiş, dizi ile ilgili ön izleme yapılmış, daha sonra İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendirilen kavramlar ve anlatımlar tespit edilmiştir. Elde edilen ön veriler ile birlikte sınıflandırma sistemi oluşturulmuştur. Hazırlanan kodlama cetvelinin ardından araştırma gerçekleştirilmiştir.

1. Araştırma Soruları

Self oryantalist bir görünüm taşıyan İslam karşıtlığı söylemlerinin medyadaki görünümünü belirlemek için aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

A.S.1: Self oryantalist paradigma, medyada nasıl ve hangi kavramlarla görünür olmaktadır?

A.S.2: Medyada üretilen İslamofobik söylemler/anlatımlar nelerdir?

A.S.3: İslam ve Müslümanlar hangi kavramlarla ve nasıl temsil edilmektedir?

2. Örneklem, Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada, amaçlı örnekleme/amaca yönelik örnekleme tercih edilmiştir. Amaçlı örneklem, özellikle araştırmacının derinlemesine incelemek için belirli bir örnek olay türü belirlemek istediğinde kullanılır. Belirli bir amaç doğrultusunda örneklem seçmeyi ifade eden bu yöntemde, çalışmanın konusu ve amacı belirleyicidir (Neuman, 2014a, s. 322-323).

Bu bağlamda, Kızılılık Şerbeti dizisi; İslami olay ve konularla ilgili tartışmalı içerikleriyle sürekli gündem de olması ve yayımlanmaya devam etmesi, reyting oranı yüksek bir dizi olması ve diziyeye ceza verilmesinin ardından dizinin yeni bölümünün yerine yayın saatinde İslamofobi belgesi yayımlanması gibi sebeplerden dolayı da örneklem olarak seçilmiştir.

Çalışmanın hazırlandığı süre zarfında dizinin ilk 20 bölümü, dizinin YouTube resmi sayfası aracılığı ile incelenmiş olup, sadece İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendirilebilecek self oryantalist bir İslamofobik dil taşıyan kısımları çalışmaya aktarılmıştır.

3. Yöntem: Nitel Yönelimli İçerik Analizi

Araştırmacının bir iletişim kaynağındaki (kitap, makale, film vb.) içeriği (mesajları, anlamları) açığa çıkarmasına olanak sağlayan içerik analizi, aynı zamanda içeriğin iyice incelenmesine ve içeriği sıradan bir kitap okuma veya bir televizyon izleme biçiminden farklı bir biçimde keşfetmesine imkân tanır. İçerik analizi aynı zamanda sayısal verilerle birlikte nitel veya yorumlayıcı türleri de kullanmaya olanak sağlar (Neuman, 2014b, s. 466-

467).

Niceliksel öğelerle birlikte kodlar ve temalar sayesinde anlamlar üzerine de yoğunlaşan içerik analizi (Bal, 2013, s. 181) sayesinde kültürel içerikler keşfedilir, tasnif edilir ve metinlerin/görsel unsurların arkasındaki saklı anlamlar ortaya çıkarılabilir.

İçerik analizinin uygulanma aşamasında ise araştırma soruları çerçevesinde sınıflandırmalar/kategoriler oluşturulur, kodlama cetveli hazırlanır ve içeriğin kodlanması ile birlikte elde edilen verilerin çözümlenmesiyle araştırma sonuçları yorumlanır (Neuman, 2014b, s. 473-477).

Bu kapsamda, araştırma sorularına uygun olan bir sınıflandırma sistemi oluşturulmuş, ardından taslak bir kodlama cetveli hazırlanmıştır. Kodlama cetveli ön deneme sonucunda nihayete erdirilmiş ve kodlama cetveli iki farklı araştırmacı tarafından doldurularak araştırma sorularına cevap aranmıştır.

a. Sınıflandırma

Araştırma sorularına cevap bulabilecek niteliğe sınıflandırma sistemindeki değişkenler aşağıda belirtilmiştir:

- 1.Değişken: Diziye ait bilgiler
- 2.Değişken: İslam ve Müslümanlar ile ilişkili/ilişkilendirilebilecek kavramlar
- 3.Değişken: İslam ve Müslümanlar ile ilişkili/ilişkilendirilebilecek kavramların kullanım sıklığı
- 4.Değişken: İslamofobik söylemler/anlatımlar ve öne çıkan temalar
- 5.Değişken: İslam ve Müslümanlar ile ilişkili/ilişkilendirilebilecek kavramların sunum biçimi (sahnelerin anlatım niteliği)
- 6.Değişken: İslamofobik kavramlarla birlikte kullanılan diyaloglar / cümleler
- 7.Değişken: Ötekileştirici/kutuplaştırıcı kavramlar
- 8.Değişken: Ötekileştirici/kutuplaştırıcı Kavramlar ile inşa edilen temalar

b. Kodlama Cetveli

Kodlama cetveli, sınıflandırma sisteminin metne nasıl aktarılacağı, bilgilerin veya sembollerin hangi başlıklar/sınıflandırmalar altında sistematik olarak bir araya getirileceğine ilişkin bir form oluşturur (Neuman, 2014b, s. 469).Bu çalışmada da, araştırmanın değişkenlerini ölçmek için şu

şekilde bir kodlama cetveli oluşturulmuştur:

a-İslam ve Müslümanlarla ilgili kavram kategorileri:

1-İbadetler	
2-İslami Semboller/Figürler	
3-İslami Giyim/Görünüm	
4-Dini Söylemler/İfadeler	
5-Dini Mekân/İbadethane	

b-Kavramların kullanım sıklığı: Dizinin İslam'ı ve Müslümanları temsil etme boyutunu belirlemek amacıyla İslam ve Müslümanlarla ilişkili kelime ve kavramların sıklık analizi yapılmıştır.

c-İslamofobik söylemler ve temalar: Kavramlarda yer alan/saklı anlamları tespit edebilmek amacıyla açık uçlu bir kodlama yapılmıştır. Dizi de yer alan baskın anlatımlar ilgili kategorilere kodlanmıştır.

d-İslam ve Müslümanlar ile ilişkili/ilişkilendirilebilecek kavramların sunum biçimi sorgulanırken, anlatımların/ifadelerin aşağıda belirtilen birkaç kategoriye dahil edilebileceği belirlenmiştir:

1-Eleştiri		4-Dışlama	
2-Alay Etme / Küçümseme		5-Kutuplaştırma	
3-Olumsuz Kavram/ Sıfat Kullanma		6-Nötr (tarafsız)	

e-İslamofobik söyleme ilişkin örnek gösterilmek amacıyla bazı diyaloglar/cümleler olduğu gibi aktarılmıştır.

f-Diğer ötekileştirici/kutuplaştırıcı vurgulamalar taşıyan anlatımlar şu şekilde kategorilendirilmiş ve kodlanmıştır:

1-Modern / Muhafazakâr	
2-Tesettür / Açık Giyim	
3-Gerici-Yobaz / Medeni-Çağdaş	
4-Kadın / Erkek	
5-Seküler / Dindar	

c. Ön Kontrol ve Güvenilirlik

Çalışmada ön kontrolü sağlamak adına, taslak bir kodlama cetveli oluşturulmuştur. Kodlama cetveli sınanmış ve revize edildikten sonra iki

farklı araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Daha sonra farklı zamanlarda örneklem olarak seçilen dizi araştırmacılar tarafından izlenip kodlanarak, elde edilen verilerde benzerlik sağlanmıştır.

C. Bulgular

Dizi Hakkında Genel Bilgi: Kızılıcak Şerbeti; Gold Film'in yapımcılığını, Hakan Kırvavaç'ın yönetmenliğini üstlendiği bir dram dizisidir. Yayın hayatına 28 Ekim 2022 tarihinde başlayan dizi, muhafazakâr bir hayat tarzı olan Ünal ailesi ile seküler bir hayat tarzı olan Korkmaz ailesi arasındaki anlaşmazlıkları konu edinmektedir. Dizinin olay örgüsü ve içeriği hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse; ilk bölümde dizinin başrol oyuncularından Fatih Ünal (Doğukan Güngör) ile Doğa Korkmaz (Sıla Türkoğlu) birbirlerini seven iki genç olarak gösterilmektedir. Korkmaz Ailesi'nin lideri konumunda olan anne Kıvılcım Arslan (Evrım Alasya), otoriter, güçlü, disiplinli bir kadın olarak konumlandırılmaktadır. Aynı şekilde Ünal Ailesi'nin lideri ve büyüğü olan Abdullah Ünal (Settar Tanrıöğen) da ağırbaşlı, otoriter, disiplinli, gelenek ve göreneklerine bağlı bir babayı temsil etmektedir. Doğa ve Fatih'in birlikteliği, evlilik öncesi yaşanan ilişki sonucunda Doğa'nın hamile kalmasıyla hızlı bir şekilde evlenme kararı alırlar. Kıvılcım Hanım, Fatih'i tanıyınca onların yaşam tarzını anlamış ve bu evliliğe karşı çıkmıştır. Aynı şekilde Abdullah Bey de bu tarz olaylara ve emri vakilere alışık olmadığından ve Doğa'nın yaşam tarzından dolayı evliliğe karşı çıkmaktadır. Tüm bunlara rağmen Doğa ve Fatih evlenir ve olaylar bu evlilik üzerine iki ailenin sürdürdüğü yaşam ve inanç farklılıklarındaki zıtlık/karşıtlıklar üzerine kurgulanır. Tablo 1'de, dizinin diğer künye bilgileri gösterilmektedir:

Tablo 1: Dizinin Biçimsel ve İçeriksel Özellikleri

Kızılıcak Şerbeti	
Sezon Sayısı	1
Bölüm Sayısı	24 - Devam Ediyor
Yayın Başlangıç Tarihi	28 Ekim 2022
Türü	Dram
Ülke	Türkiye
Dil	Türkçe
Ortalama Gösterim Süresi	130 dakika
Yapım ve Yayın Bilgileri	Faruk Turgut (Yapımcı), Show TV
Reyting Bilgisi	5,13 ¹

¹ Türkiye'de reyting ölçümleri TİAK (Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi) tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, dizinin ilk sezonu tamamlanmadığı için ortalama reyting bilgisi elde edilebilmektedir. Bundan dolayı belirtilen reyting oranı TİAK'ın

Yukarıda künye bilgileri verilen Kızılıcak Şerbeti dizisi, ilk sezonunun içinde olup, 8 Mayıs 2023 tarihi itibarıyla 24 bölüm yayımlanmıştır. Ortalama her bir bölümün 130 dakika olduğu dizi cuma günleri yayımlanmaktadır. Dizinin reyting bilgisine göre ise 5,13 izlenme oranına sahiptir. Dizi 2022 yılında yayın hayatına başlamasına rağmen artan izlenme sayısı reyting oranlarına yansımıştır. Bu anlamda dizinin ilk 20 bölümünde elde ettiği bu reyting ortalamasıyla, cuma günleri en çok izlenen ikinci dizi konumundadır.

Tablo 2: İslam ve Müslümanlar İle İlişkili/İlişkilendirilebilecek Kavramlar

Kavram Kategorileri	Kavramlar
İbadetler	Namaz, Zikir, Tesbihat, Kur'an-ı Kerim, Oruç, Dua
İslami Semboller/Figürler	Tespah, Dini Dekorlar, Takılar
İslami Giyim/Görünüm	Tesettür, Başörtüsü, Kapalı Giyim, Ferace, Cübbe, Sakal vb.
Dini Söylemler/İfadeler	Âyet ve Hâdis Söyleme, Hamd/Şükür Etme, Selam Verme vb.
Dini Mekân/İbadethane	Cami, Mezarlık, Türbe

Tablo 2'de dizide İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendirilebilecek kavramlar gösterilmektedir. Dizide tespit edilen bu kavramlar; İslami pratikleri, İslam dinini ve Müslümanları temsil eden bir anlamsal boyuta sahiptir.

Tablo 3: İslam ve Müslümanlar İle İlişkili/İlişkilendirilebilecek Kavramların Kullanım Sıklığı

Kavramlar Kategorileri	Kullanım Sıklığı	
	f	%
İbadetler	49	13,10
İslami Semboller	103	27,54
İslami Giyim/Görünüm	96	25,67
Dini Söylemler/İfadeler	121	32,35
Dini Mekân/İbadethane	5	1,34
Toplam	374	100

açıkladığı Total grupta haftalık verilerin ortalaması alınarak verilmiştir. Dizinin 20 bölümlük reyting ortalaması AB grupta 6,86'dır (www.tiak.com.tr).

Tablo 3, İslam ve Müslümanlarla ilişkilendirilebilecek kavramların dizide yer alma sıklıklarını göstermektedir. Tablo değerlendirildiğinde, ibadet sahnelerinin 49 (%13,10), İslami sembollerin 103 (%27,54), İslami giyim/görünüm sahnelerinin 96 (%25,67), dini söylemlerin 121 (%32,35), dini mekân ve ibadethanelerin 5 (%1,34) defa geçtiği tespit edilmiştir. Bu anlamda İslam ve Müslümanlarla ilişkilendirilebilecek toplam 374 sahnenin bulunduğu, dizinin ortalama her bölümünde yaklaşık 19 adet İslam ve Müslümanlarla ilgili sahnenin gösterildiğini söylemek mümkündür. Dizinin ortalama gösterim süresi göz önüne alındığında, bu rakamların oldukça yüksek olduğu ve dizinin İslam ve Müslümanlarla ilgili yoğun bir içeriğe yer verdiğini ifade etmek gerekir.

Tablo 4: İslamofobik Söylemler/Anlatımlar ve Öne Çıkan Temalar

İslamofobik Söylemler ve Temalar		Kullanım Sıklığı	
		f	%
1	Modern yaşam biçimi ön plana çıkartılarak, muhafazakâr yaşam tarzı önemli bir tehdit unsuru olarak konumlandırılmıştır.	18	12,33
2	İslami giyim-görünümüne sahip kişilerin modern toplumu tehdit eden, toplumsal düzene zarar veren ve dışlanması gereken kişiler olarak gösterilmiştir.	46	31,51
3	İslami hassasiyete sahip kişilerin yaşam biçimleri (kültürel aktiviteleri, beslenme alışkanlıkları ve ekonomik tercihleri vb.) negatif bir bakış açısıyla yorumlanmıştır.	32	21,92
4	Dini pratikler (Namaz kılma, Kur'an-ı Kerim okuma, dua etme vb.) toplumsal hayatın dışında bırakılması gereken unsurlar olarak yorumlanmıştır.	37	25,34
5	Laik, seküler yaşam biçimi gelişmenin/ilerlemenin tek şartı olarak yorumlanmıştır.	13	8,90
Toplam		146	100

Tablo 4'te dizideki İslami kelime ve kavramların hangi tematik çerçeve ile aktarıldığı gösterilmektedir. Buna göre, İslami giyim-görünümüne sahip kişilerin modern toplumu tehdit eden, toplumsal düzene zarar veren ve dışlanması gereken kişiler olarak sahnelendiği ya da bu bağlamda yer alan diyaloglar %31,51 ile (toplam 46 sahne ya da diyalog) dizide en çok karşımıza çıkan tema olarak tespit edilmiştir. Bununla ilgili diziden somut bir örnek vermek gerekirse; dizinin ilk bölümünde, başörtülü bir kadına "Bunlar da her yerde"; turizm sektörü ile ilgili bir sahnede "termal otel işletiyoruz"

sözü üzerine “nerde o eski oteller. Şimdi hep kafası kapalılar doluyor” vb. söylemleri kullanılarak başörtülü insanları toplumsal hayattan dışlayıcı bir üslup kullanılmıştır. Bunun dışında tabloda da görüldüğü üzere, dini pratiklerin (Namaz kılma, Kur’an-ı Kerim okuma, dua etme vb.) toplumsal hayatın dışında bırakılması gereken unsurlar olarak yer alan sahne ya da diyalogların oranı ise %25,34’tür. Bu tema kapsamında dizide 37 sahne/diyalog tespit edilmiştir. Yine bununla ilgili de diziden somut bir örnek vermek gerekirse, dizinin beşinci bölümünde, doktor muayenesinde; “Ne şimdi bu? Besmele ile ultrasona bakıyorlar. Çocuğu besmele mi kurtaracak” şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Yine dizinin sekiz ve on ikinci bölümlerinde yaşanan olaylar sonrasında “işimiz duaya kaldıysa daha çok bekleriz!” şeklinde ifadeler de bulunmaktadır. Tabloda yer alan bir diğer İslamofobik söylem ve öne çıkan tema İslami hassasiyete sahip kişilerin yaşam biçimlerinin (kültürel aktiviteleri, beslenme alışkanlıkları ve ekonomik tercihleri vb.) negatif bir bakış açısıyla yorumlanmasıdır. Bu tema kapsamında 32 sahne ya da diyalogun tespit edildiği unsurların oranı %21,92’dir. Bununla ilgili olarak dizinin üçüncü ve dördüncü bölümünde düğün hazırlıkları sırasında misafirlere dağıtılması için gümüş kutuda tespih ve Yasin-i Şerif kitabı verilmesi, negatif bir söylemle karşılık bulmuştur. Dizide muhafazakâr yaşam tarzının önemli bir tehdit unsuru olarak konumlandırıldığı tema (%12,33) ve seküler yaşam biçiminin, gelişmenin/ilerlemenin tek şartı olarak yorumlandığı sahneler de (%8,90) yer almaktadır.

Tablo 5: İslam ve Müslümanlar İle İlişkili/İlişkilendirilebilecek Kavramların Sunum Biçimi (Sahnelerin Anlatım Niteliği)

Kavramlar	İbadetler		İslami Semboller		İslami Giyim		Dini Söylemler		Dini Mekânlar	
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Eleştiri	11	22,45	14	13,59	29	30,21	43	35,54	0	0
Alay Etme / Küçümseme	5	10,20	8	7,77	17	17,71	23	19,01	0	0
Olumsuz Kavram/Sıfat Kullanma	8	16,33	13	12,62	24	25	19	15,70	0	0
Dışlama	7	14,29	4	3,88	9	9,38	12	9,92	0	0
Kutuplaştırma	4	8,16	0	0	2	2,08	8	6,61	0	0
Nötr (tarafsız)	14	28,57	64	62,14	15	15,63	16	13,22	5	100
Toplam	49	100	103	100	96	100	121	100	5	100

Tablo 5, İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendirilebilecek kavramların dizideki sunum biçimlerini göstermektedir. Tabloda da görüldüğü üzere; ibadetlerle ilgili sahnelerin %28,57'si nötr, %22,45'i eleştiri, %16,33'ü olumsuz kavram/sıfat kullanma, %14,29'ü dışlama, %10,20'si alay etme/küçümseme ve son olarak %8,16'sı ise kutuplaştırıcı bir şekilde sunulmuştur. İslami sembollerin ise %62,14 gibi büyük bir oranının nötr bir anlatım dili ile sunulduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra dizide İslami semboller, %13,59 eleştiri, %12,62 olumsuz kavram/sıfat kullanma, %7,77 alay etme/küçümseme ve %3,88 ile dışlayıcı olarak sunulmuştur. Dizide İslami sembollerin kutuplaştırıcı şekilde sunulduğu herhangi bir sahne tespit edilememiştir. İslami giyim/görünüm kavramlarının dizideki sunuş biçimine bakıldığında ise en çok %30,21 ile eleştirel bir anlatım dilinin olduğu görülmektedir. Eleştirinin ardından %25 olumsuz kavram/sıfat kullanma, %17,71 alay etme/küçümseme, %15,63 nötr, %9,38 ile dışlayıcı anlatım biçimi yer almaktadır. İslami giyim/görünüm sahnelerinin %2,08'i ise kutuplaştırıcı bir dil ile sunulmuştur. Bir diğer kavram olan dini söylemler ise en çok eleştirel (%35,54) bir anlatım dili ile temsil edilmiştir. Eleştirinin ardından %19,01 alay etme/küçümseme, %15,70 olumsuz kavram/sıfat kullanma ve %13,22 ile nötr ifadenin yer aldığı belirlenmiştir. Dini söylem sahnelerinin en az sunulma biçimleri ise %9,92 ile dışlama ve %6,61 ile kutuplaştırmadır. Dini mekanlar/ibadethaneler ile ilgili tespit edilen 5 ibadethane sahnesi ise dizide nötr olarak gösterilmiştir.

Tablo 6: İslamofobik Kavramlarla Birlikte Kullanılan Diyaloglar/Cümleler

Bölüm	Cümleler / Diyaloglar
1. Bölüm	"... Aman anne! Şimdiki kaplıcalarla o zamankiler bir mi? Kitleleri tamamen değişti. Nerde kafası kapalıları var onlar doluyor oralara..."
3. Bölüm	"... Nur Sema senin yüzün ne kadar güzel... Baksana çizilmiş gibisin. Niye kapattın ki kafanı?"
5. Bölüm	"... Bu kurallar sence de biraz fazla değil mi?.. Köpek yasak. Peki kuş, şu olabilir mi? - Şahane! Bak kuş olur. - Fatih şakaysa hiç komik değil! - ... Kafesinde duracak hayvan. - Köpeğin nesi var. - Hayatım köpeğin çışı var, kakası var, salyası var. - Öyle diye biz o zaman köpeği sokağa atalım değil mi? Böylece kimsenin abdesti namazı bozulmaz! Bu mudur yani?"
5. Bölüm	"... Doğa sen ne olduğunun farkında mısın? - Ne oluyor anne? - Doktor kapalı. - ee? - ee ne Doğa? Kızım anlamıyor musun? Seni erkek doktor kontrol etmesin diye apar topar buraya getirdiler! ..."
6. Bölüm	"... Fatih ben seni sevdiğim için katlanıyorum birçok şeye. - Çok af edersin. Sen neye katlanıyorsun Doğa?"

	- Her şeye. Bütün bu saçmalıklara. O yasak, bu günah, diğeri haram..."
10. Bölüm	"... bak Allah aşkına! Kafasını kapatmış ama sokaklarda el ele. - bunlar hep böyle! ..."
13. Bölüm	"... Seninle seçtiğimiz duvar kâğıdı var ya! Olay oldu. Harammış, günahmış... - Anlamadım, duvar kâğıdı mı harammış, boya badana mı helalmiş anlamadım! - Anne domuz çizimi var ya o harammış!"
13. Bölüm	"... Tabi zamanla bütün gerçekler herkesin yüzüne tokat gibi çarpmaya başladı. - Ne olmuş Peki? Aldatma değildir umarım. - Aman yok canım! Muhafazakâr aileye gelin gitmenin saçmalıkları işte! ..."
15. Bölüm	Nursema kıyafetinden dolayı temizlikçi zannedilir: "... Umut hiç söylemedi bugün temizlik olduğunu hay Allah! Çıkar kızım üstünü başını! Malzemeler banyoda... güzelce temizle olur mu kızım? - Benim gündelikçiye benzer bir halim mi var? - şey, ben seni böyle görünce! - Nasıl görünce? - böyle işte.

Tablo 6'da dizide yer alan İslamofobik ifadeler/diyaloglara ilişkin bazı örnekler yer almaktadır. Bu örnekler aynı zamanda dini kelime ve kavramların temsilini gösterebilecek bir niteliğe sahiptir.

Tablo 7: Diğer Ötekileştirici/Kutuplaştırıcı Vurgulamalar ve Öne Çıkan Temalar

Karşıtlıklar	Öne Çıkan Temalar	Kullanım Sıklığı	
		f	%
Modern Muhafazakâr	Modern ve muhafazakâr ayrımı sürekli kullanılmaktadır.	56	20,97
Tesettür Açık Giyim	Tesettür, Batı tarzı (modern) giyim karşısında küçümsenerek dışlanmaktadır.	67	25,09
Gerici-Yobaz Medeni-Çağdaş	İslami değerlere sahip kişiler gerici/yobaz olarak tasvir edilmektedir.	36	13,48
Kadın Erkek	Kadının ve erkeğin konumu sürekli kıyaslanarak, kadının İslami hayatta toplumsal hayatın dışına itildiği anlamı inşa edilmektedir.	46	17,23
Seküler Dindar	Laik, seküler yaşam biçimi vurgusuyla dini yaşamın sıradanlığı/negatifliği ön plana çıkarılmaktadır.	62	23,22
Toplam		267	100

Tablo 7’de ötekileştirici/kutuplaştırıcı vurgulamalar/kavramlar ve öne çıkan temalar gösterilmektedir. Dizide sürekli karşıtlıkların inşa edildiği; İslami hassasiyetlere sahip veya muhafazakâr olarak tanımlanabilecek nitelikteki kişilerin ötekileştirici ve kutuplaştırıcı bir çerçeve ile tanımlandığı görülmektedir. Modern/muhafazakâr, tesettür/açık giyim (modern giyim), gerici/yobaz, kadın/erkek ve son olarak seküler/dindar ayrımlarının sık sık yapıldığı dizide, self oryantalist söylemlerin yansımaları yer almaktadır.

Özellikle İslami giyime sahip kişilerin açık giyimli kişilerle mukayese edildiği (%25,09); sekülerlik ve dindarlık karşılaştırması ile dindar yaşam biçiminin radikalize edildiği (%23,22); modern insan / muhafazakâr insan kutuplaştırmasının tekrarlandığı ve geleneklerine bağlı kişileri dışlayıcı ifadelerin aktarıldığı (%20,97); dini bir anlatım üzerinden kadın-erkek ayrımının yapıldığı ve kadının toplumsal hayattaki yerine ilişkin negatif söylemlerin yer aldığı (%17,23); gerici/yobaz tanımlamasının/tiplemesinin İslami değerlere sahip kişiler üzerinden yapıldığı (%13,48) içerikler oryantalist ve İslamofobik bir dil/anlam taşımaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç

Oryantalist dilin inşa ettiği İslam karşıtlığı söylemi medya araçları ile yaygınlaşmış ve bu durum beraberinde İslam’a ve Müslümanlara yönelik sosyal, siyasal ve ekonomik hayatta ayrımcı, dışlayıcı, nefrete dayalı tutumları beraberinde getirmiştir. Batı ülkelerinde toplumsal hayatı tehdit edici bir görünüme sahip olan İslamofobik tutum ve eylemler, Türkiye gibi ülkelerde de görünür olmaya başlamış, oryantalizm bakış açısı içselleştirilerek İslam’a ve Müslümanlara karşı negatif bir dil üretilmeye başlanmıştır. Bu durumun izlerini sorgulamayı amaçlayan çalışmada da, self oryantalist İslamofobik söylemin medyatik görünümü araştırılmıştır.

Kızılıcık Şerbeti dizisi örneğinde yapılan araştırmada, İslam ve Müslüman temsili ile birlikte medyanın inşa etmiş olduğu İslamofobik dile ilişkin şu vurgulamaları ifade etmek mümkündür:

a) İslami semboller/figürler, İslami giyim görünüm unsurları, dini söylem ve dini mekânlar dizi de yer alan kavram kategorileridir.

b) İslam ve Müslümanlarla ilişkili/ilişkilendirilebilecek kavramların eleştiri, dışlama, alay etme/küçümseme/olumsuz kavram ve sıfat kullanımı gibi anlatım biçimleri ile sunulduğu belirlenmiştir.

c) İslami giyim-görünüme ve İslami hassasiyete sahip kişilerin gündelik yaşamına ilişkin yansımalar, negatif bir bakış açısıyla yorumlanmış ve bu kişilerin toplumsal hayatta farklı, modern/çağdaş olamayan gerici kişiler olduğu söylemini var olduğu tespit edilmiştir.

d) Dini pratiklerin oryantalist Batı bakış açısıyla yorumlandığı gözlenmiştir.

e) Modern-muhafazakâr, tesettürlü-açık giyimli, gerici-çağdaş, kadın-erkek, seküler ve dindar ayrımlarıyla ötekileştirici ve kutuplaştırıcı bir dil inşa edilmiştir.

f) İslami kelime ve kavramlar, İslami hassasiyete sahip kişilerin görünürlüğü dışlama, ayrımcılık, ötekileştirmeye dayalı nefret dili ile gösterilmiştir.

g) Muhafazakâr olarak tanımlanabilecek kişiler, kendilerini ispat etme veya modern olarak tanımlanan söz ve davranışlar karşısında açıklama yapması gereken kişiler konumunda bırakılmıştır.

h) Dini ibadetlerin bir temsile indirgenildiği, tek tipleştirildiği ve örnek olaylar üzerinden karşıtlıkların bir anlatı haline getirildiği belirlenmiştir.

Bu hususlarla birlikte, bahsi geçen yapımın bir televizyon dizisi olduğu ve söylemlerinin önemli bir problemleri tarafının bulunmadığı iddia edilebilir. Fakat dizinin, izlenme pratikleri ve sinematik kaygılarla üretilip, bu üretim içerisinde, İslami kelime ve kavramların, dini pratiklerin, İslami hassasiyete sahip kişilerin tutum ve davranışlarının oryantalist bir dil ile ayrımcı, dışlayıcı bir dille temsil edilmesi, medyanın toplumsal nefret oluşturmaya, İslamofobik dili sürdürmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, medyanın self oryantalist bir dil ile toplumsal değer ve kavramlara yaklaşımının izlerini de dizi de gözlemlemek, medyanın toplumsal işlevini sorgulamaya açacaktır.

Bu çalışma da, Türkiye'deki medya yapımlarında self oryantalist bir görünüm taşıyan İslamofobik bir dilin var olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışma medya-din ilişkisine yönelik farkındalık oluşturmaya ve İslamofobi-medya ilişkisini Türkiye üzerinden sorgulamaya açması bakımından ayrı bir önem taşımakta ve literatürdeki diğer çalışmalara katkı sunmaktadır.

Teşekkür:

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma özgündür.

2. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

---

3. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

4. Katkı Oranı Beyanı:

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

KAYNAKÇA

- AYAS, G. (2019). Türk Oryantalizminin Arabesk tartışmalarına Etkisi: Kendini Şarklılaştırma, Garbiyatçı Fantezi ve Arabesk Müzik. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 7 (2), 2091-2121.
- AYDEMİR, B. (2022). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e (1860 - 1940) Tiyatro Oyunlarında İslamofobik Eğilimler ve Ötekileştirilen Osmanlı. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 22 (2), 1119-1152.
- BAL, H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- BAYRAKLI, E., & YERLİKAYA, T. (2017). Müslüman Toplumlarında İslamofobi: Türkiye Örneği. *Akademik Ombudsman* (7).
- BEZCİ, B., & ÇİFTÇİ, Y. (2012). Self Oryantalizm: İçimizdeki Modernite Ve/Veya İçselleştirdiğimiz Modernleşme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 139-166.
- CEVİZCİ, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- DİRLİK, A. (1996). Chinese History and the Question of Orientalism. *History and Theory*, 35 (4), 96-118.
- DİRLİK, A. (1998). Avrupa merkezclikten sonra tarih var mı? Küreselcilik, sömürgecilik-sonrası ve tarihin inkârı. *Cogit o*(15), 251-274.
- GOLDEN, S. (2009). Orientalism in East Asia. A Theoretical Model . *Inter Asia Papers*, 1-26.
- <https://tiak.com.tr/tablolari>, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2023
- <https://www.youtube.com/@kizilcikserbetidizi>
- KAHRAMAN, H. B. (2002). "İçselleştirilmiş, Açık ve Gizli Oryantalizm ve Kemalizm". *Doğu Batı Dergisi*, 159-186.
- KAYA, İ. (2017). Sosyolojik Düşünce ve Avrupa-merkezcilik, Ötekileştirme ve

- Oryantalist Söylem Üzerine Post-kolonyal Bir Okuma ve Eleştirisi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal*, 21(3), 1973-2008.
- KENTEL, F. (2012). "İslamofobi" Vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak. *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi* (s. 261-276). Sivas: Kemal İbn-i Hümmam Vakfı Yayınları.
- KOBAYASHI, K., JACKSON, S. J., & SAM, M. P. (2019). Globalization, creative alliance and self-Orientalism: Negotiating Japanese identity within Asics global advertising production. *International Journal of Cultural Studies SAGE*, 22(1), 157-174.
- LIU, H. (2016). Beneath the white gaze: Strategic self-Orientalism among Chinese Australians. *human relations SAGE*, 70(7), 781-804.
- NEUMAN, W. L. (2014a). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 1*. Ankara: Yayınodası Yayınları.
- NEUMAN, W. L. (2014b). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 2*. Ankara: Yayınodası Yayınları.
- ÖZÇELİK, T. G. (2021). Self-Orientalism and the Media's Role in Turkey. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi OPUS*, 2179-2208.
- SAID, E. W. (2012). Şarkiyatçılık. (Çev.Berna Ülner). İstanbul: Metis.
- SARIBEK, M. Z. (2021). East Within the East: Representation of Syrian Identity on Twitter as a Form of Self-Orientalism. *MEDIAJ*, 4(1), 117-144.
- TATAR, H. C. (2012). Batının Kimlik İnşasında Ötekinin Yeri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*(14), 91-102.

A MEDIATIZED VIEW OF SELF-ORIENTALIST ISLAMOPHOBIC DISCOURSE: THE EXAMPLE OF KIZILCIK SERBETI TV SERIES

 Şerif ARSLAN^a

 Mustafa TEMEL^b

Extended Abstract

Islamophobia, conceptualized as anti-Islamism, refers to unfounded fear, hatred, and prejudice against Islam, Muslims, and Islamic practices, as well as physical/psychological violence against Muslims, discrimination, and exclusion in social/ political/ economic life.

The word Islamophobia, which bears similarities to xenophobia with these narratives, also carries narratives such as ignoring Islam/Muslims who are considered other, threatening their existence or redefining them with harmful content. These perspectives and behaviors that violate fundamental human rights have produced a conscious institutionalized/coordinated anti-Islamism, and this antithesis has become a dominant discourse in the global arena. In the background of Islamophobia/anti-Islam, which started to become visible, especially after the political and social events (Muslim immigration to Europe, Islamic Revolution in Iran, the disintegration of the USSR, events of September 11, 2001, etc.) that took place in the 20th century, there are traces of the theological/political and economic struggle/opposition between the East and the West.

The black propaganda created since the Middle Ages against Islam and Muslims, the orientalist anti-Islamism produced by stereotypical judgments, has changed its form after the recent political and political events and all kinds of adverse events and actions have started to be associated with the religion of Islam and Muslims. These attitudes and qualifications have led to an increase in threatening Islamophobic attitudes and actions, especially in

---

^a Lec. PhD., Ondokuz Mayıs University, serifarслан64@gmail.com

^b Assoc. Prof., Erciyes University, mustafatemel@erciyes.edu.tr

modern life, where identities are intertwined.

Undoubtedly, one of the most important witnesses and those responsible for this recent and distant history of anti-Islamism is media production. Islamophobic language in international and national media that has reached a threatening dimension that frames, categorizes, and excludes Islam and Muslims has created a terrorist, reactionary, barbarian, lascivious Muslim character with stereotypes, and an othering religion is depicted/explained by associating concepts related to Islam with radicalized events and actions that are far from the truth.

In addition to the literature that deals with the problem of Islam and the media mentioned above reflection on this problem, this study also deals with Islamophobia and media relations in Turkey, where the vast majority of the population comprises people who believe in the religion of Islam.

In this study, which aims to identify the Islamophobic attitudes and discourses of some media productions in Turkey that form a discourse space like the West and thus carry a self-orientalist language, the representation of Islam, Islamic practices, and Muslims will be examined in the sample of television series that affect everyday life. The qualitative-oriented content analysis method will be used in the study, which focuses on the problem of the construction of self-orientalist Islamophobic discourse in the media.

In this study, which is of particular importance in terms of showing the extent of self-orientalist attitudes and discourses by opening the representation of Islam and Muslims in the Turkish media to the discussion, the TV series *Kizilcik Serbeti*, which was observed to use polarizing, othering and negative language, was examined within the framework of a purposeful sample.

In this context, the concept of orientalism, which can express the history of East-West antagonism, and the term self-orientalism, which refers to the internalization of orientalism, have been considered concerning Islamophobia in order to build the theoretical infrastructure of the study. After the conceptual framework, the television series, which was observed to carry a self-orientalist Islamophobic language, was evaluated.

In this context, research questions were created in accordance with the subject and purpose of the study; then, a sample was determined, and the research was conducted with qualitative content analysis. As a result of the study, the following highlights have been identified regarding the Islamophobic language constructed by the media along with the representation of Islam and Muslims:

a) Islamic symbols/figures, Islamic clothing appearance elements, religious

---

discourse, and religious places are categories of concepts included in the series.

b) It has been determined that the concepts related/ related to Islam and Muslims are presented with forms of expression such as criticism, exclusion, ridicule/contempt/negative ideas, and the use of adjectives.

c) Reflections on the daily life of people with Islamic clothing appearance and Islamic sensibility have been interpreted from an opposing point of view, and it has been determined that there is a discourse that these people are reactionary people who cannot be different, modern/contemporary in social life.

d) It has been observed that religious practices are interpreted from a Western orientalist point of view.

e) A modern-conservative, hijab-dressed, reactionary-contemporary, othering, and polarizing language has been constructed with women's-men's, secular and religious distinctions.

f) Islamic words and concepts, the visibility of people with Islamic sensitivity is shown by the language of hatred based on exclusion, discrimination, and marginalization.

g) People who can be defined as conservative have been left in the position of people who need to prove themselves or explain themselves in the face of words and behaviors that are designated as modern.

h) It has been determined that religious worship has been degraded to a show and uniformized, and opposites have been turned into a narrative through case studies.

Along with these considerations, it can be argued that the mentioned production is a television series, and their discourse has no essential problematic side. However, the facts that the series is produced with viewing practices and cinematic concerns and in this production, Islamic words and concepts, religious practices, attitudes, and behaviors of people with Islamic sensitivities are represented in an orientalist language with a discriminatory and exclusionary language, causing the media to create social hatred and maintain the Islamophobic language.

In this study, it is also of particular importance in terms of creating awareness about the media-religion relationship and opening the Islamophobia-media relationship to questioning through Turkey in terms of showing that there is an Islamophobic language that carries a self-orientalist view in media productions in Turkey and contributing to other studies in the

literature.

Keywords: Sociology of Religion, Orientalism, Self-Orientalism, Islamophobia, Media, Kizilcik Serbeti.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work is original.

2. Ethics approval:

Not applicable.

3. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

4. Author contribution:

The authors declare they have contributed equally to the article.

5. Competing interests:

The authors declare no competing interests.

